

«Slava Ukraini!» Strategy and the Spirit of Ukrainian Resistance, 2014–2023

Ilmari Käihkö
Helsinki: Helsinki University Press 2023
324 sider. ISBN 9789523690943

Omtalt av **Tormod Heier** [professor ved
Forsvarets høyskole i Oslo, theier@mil.no]

Er du interessert i krig generelt og i Ukraina-krigen spesielt? Og i tillegg ønsker å utvide din egen horisont om militærmaktens politiske rolle? Da er «*Slava Ukraini!*» *Strategy and the Spirit of Ukrainian Resistance, 2014–2023* boken for deg. Grunnen er enkel: Her får du et nokså originalt etnografisk perspektiv på hvordan krigens innledende fase utspilles når selve staten ligger nede med brukket rygg. Og hvordan deler av befolkningen dermed mister tilliten til staten, frykter for landets eksistens, og tar skjeen i egne hender. For det var det som utartet i Europas nest største land, i november 2013. Den pro-russiske presidenten Viktor Janukovitsj trakk seg fra assosieringsavtalen med EU og valgte Russland i stedet. Bruddet i landets vestvendning drev hundretusenvis av demonstranter ut i gatene. Og på under tre måneder, i februar 2014, var Maidan-revolusjonen et faktum. Janukovitsj flyktet, og parlamentet innsatte et pro-vestlig interimsstyre. Men hvordan kunne den historiske revolusjonen reddes? Det nye regimet i Kyiv var svake; myndighetene hadde ingen strategi for å bringe landet ut av krisen. Store deler av statsapparatet virket handlingslammet. De viktigste sikkerhetstjenestene var infiltrert av russere. Og som om ikke det var nok: Krimhalvøya ble annektert av storebroren i øst. For hver dag som gikk, økte motstanden fra russisk-støttede separatister øst i landet; en region der mange av de rundt seks millioner innbyggere var nokså skeptiske til Kyivs vestvendning.

©2024 Tormod Heier. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: Heier, T. (2024). «Slava Ukraini!» *Strategy and the Spirit of Ukrainian Resistance, 2014–2023*. *Nordisk Østforum*, 38, 86–88. <http://doi.org/10.23865/noros.v38.6458>

Det er her dosenten fra forsvarshøgskolen i Stockholm, den svensk-finske veteranen og militærforskeren Ilmari Kähkö, kommer inn. Basert på 80 intervjuer med frivillige militsmedlemmer stiller han spørsmål ved Vestens strategiske tenkning. For i Vesten er vi først og fremst opptatt av den logiske, stringente og systematiske voldsbruken; en metodisk og rasjonell nedkjemping av statlige fiender som stort sett er trent, organisert og utstyrt som oss selv. Dermed blir strategiene først og fremst et statlig anliggende; et toppstyrt planverk som knytter mål, midler og metoder sammen til et konsistent hele. For vestlig krigføring handler det meste om statens evne til «å bruke militærmakt», det Kähkö kaller *use of force*. Men skal vi forstå krig generelt, og Ukraina-krigen spesielt, må teorigrunnet utvides, mener Kähkö. Og det gjør han i dette postdoktor-arbeidet. Blant annet ved å introdusere to nye dimensjoner: «mobilisering av militærmakt» (*creation of force*) og «kontroll av militærmakt» (*control of force*).

Teoriene vi har i dag fanger ikke opp kraften som ligger i titusener av frivillige innbyggere som, når staten nøler, griper til våpen og forsvarer landet. Etter Maidan-revolusjonen var tilliten til sikkerhetstjenestene og de militære på et lavmål i Ukraina. Det var nesten ingen som gjorde motstand mot separatistene i øst. Annet enn en liten gruppe frivillige innbyggere: et knippe på mellom 10 000 og 30 000 kvinner og menn; enkeltstående individer som utover i 2014 og 2015 fant sammen for å redde Maidan-revolusjonen, landets suverenitet, og den liberale vestvendingen. Gradvis så mer enn 40 selvoppnevnte bataljoner dagens lys. De frivillige kjøpte geværene, hjelmene, de skuddsikre vestene og ammunisjonen selv. Og, som ut av det blå, basert på dugnadsånd, idealisme og nasjonalisme, organiserte de seg i lag, tropper og bataljoner. For deretter å dra til fronten øst i landet.

Det er her det etnografiske perspektivet til Ilmari Kähkö hjelper oss statsvitere, historikere og forsvarsforskere til å utvide horisonten. For ved å trenge dypere inn i den politiske konteksten nedenifra, i den delen av folket som mobiliserte seg selv frivillig, utenfor statens dysfunksjonelle organer, får vi mer kunnskap om hvordan den største krigen i etterkrigstidens Europa utviklet seg. Ikke ved å analysere sammenhengen mellom Kyivs militærstrategiske mål, militære midler fra vest og generalstabens metoder. Men gjennom etnografiske dybdestudier av erfaringene til 28 frivillige medlemmer av bataljonene; et empirisk dypdykk bestående av rundt 100 intervjuer, med 11 Ukraina-besøk mellom 2017 og 2020.

Spørsmålet er imidlertid hvor vellykket Kähkö analytiske rammeverket er? Gir *creation of force*, *control of force* og *use of force* leseren en utvidet forståelse av krig i vår samtid? Svaret er, som det ofte er i samfunnsvitenskapen, ikke entydig. Så lenge det var tvil om hvorvidt Ukraina reelt sett var i krig med russiske styrker, altså i perioden med strategisk tvetydighet mellom våren 2014 og fram til nederlaget ved Debaltseve i februar 2015, så fungerer rammeverket fint. For her resonnerer Kähkö overbevisende, godt hjulpet av et rikt empirisk kildemateriale. Ikke minst om hvordan frivillige bataljoner bidro til å vekke befolkningen, og trekke den nye, ambivalente og sendrektige regjeringen med seg i kampen for et fritt Ukraina. For myndighetene i

Kyiv var også engstelige for at bataljonene kunne gjøre vondt verre og fremprovosere større russiske motangrep.

Men etter 2015-nederlaget i Debaltseve endret krigen karakter. Frontlinjene ble fastfrosset, skyttergravene utvidet. Tynge skyts fra stridsvogner, artilleri, helikoptre og jagerfly gjorde slagene mer intense. Dermed kom behovet for mer koordinering og bedre samordning. Kommandolinjene ble klarere. Kontrollfunksjonene ble sterkere. Statens rolle ble gradvis tydeligere. Krigen begynte å kreve flere ressurser enn hva frivillige bataljoner kunne hanskkes med. Dermed ebbet mye av kampkraften fra de frivillige bataljonene ut. Og sånn sett svekkes også den analytiske forklaringskraften til Kähkö to nykommere på teorifronten, *creation of force* og *control of force*.

Kanskje burde empirien blitt organisert i to distinkte perioder? En innledende fase der de frivillige bataljonene hadde stort handlingsrom, frem til slaget ved Debaltseve. Og en påfølgende fase der Ukrainas konvensjonelle styrker gradvis gjenvant balansen, og fikk mer kontroll over frivillige bataljoner og krigen for øvrig. Da ville rammeverket blitt testet i ulike situasjoner. Dette ville igjen klargjort hvor rammeverket hadde størst forklaringskraft. For i tiden etter Debaltseve, og særlig etter Russlands full-skala invasjon i 2022, mister dessverre rammeverket mye av sin analytiske verdi. Men ikke desto mindre: Dette er et empirisk viktig og veldig interessant stykke arbeid. «*Slava Ukraini!*»